

Яруси палеогенової системи Європейської частини СРСР

З 15 по 20 травня на кафедрі палеонтології Ленінградського держуніверситету відбувалося V пленарне засідання Постійної Комісії з стратиграфії палеогенових відкладів у зв'язку з колоквиумом з питань палеогеону Європи в м. Бордо (Франція).

Засідання відкрив голова Комісії проф. І. О. Коробков (Ленінградський держуніверситет). Він відмітив, що спроби ярусного поділу шляхом паралелізації зі шкалою розчленування палеогеону в різних країнах Західної Європи у нас робилося часто, але певних обгрунтованих зіставлень так і не було створено.

Досить складним питанням виявилось встановлення стратотипу ярусу. Стратотип ярусу в стратиграфії (як і голотип в палеонтології) не може поєднувати в собі всі ознаки відкладів у різних зоогеографічних провінціях. Тому поряд із стратотипом необхідно виділяти і парастратотип. Ярусу в наверстуваннях відповідає епоха в розвитку земної кори, своєрідний етап в розвитку органічного світу.

Після всебічного обговорення доповідей І. О. Коробкова та Л. В. Миронової (ВСЕГЕІ) по палеоцену, В. І. Яркіна (ВСЕГЕІ), Л. С. Гліпмана (Геологічний музей ім. О. П. Карпінського), Г. І. Немкова (МГРІ), К. К. Шуцької (ВНДГНІ), І. М. Покровської (ВСЕГЕІ), Т. М. Бойковської (Ботанічний інститут АН СРСР) по еоцену і Б. П. Жижченко (ВНДІГаз), О. К. Богдановича (Краснодарський філіал ВНДІ), Р. Л. Меркліна (ПІН АН СРСР) по олігоцену — виявилась можливість ярусного поділу палеогенових відкладів. Вирішальне значення в цьому питанні відіграли кореляційні схеми для крупних областей СРСР і значний обсяг робіт по вивченню нових фауністичних і флористичних комплексів.

Була врахована і загальноприйнята рекомендація колишньої наради в м. Баку (1955 р.) про прийняття за стратотип бахчисарайського розрізу в Криму. В цьому розрізі в безперервній послідовності можна простежити всі відклади від верхньої крейди до нижнього міоцену, які досить повно охарактеризовані моллюсками, нумулітами, дрібними форамініферами.

Широке розповсюдження на півдні СРСР глибоководних відкладів, які детально розчленовуються лише за дрібними форамініферами, обумовило необхідність вибору парастратотипу. За парастратотип Комісія рекомендувала відслонення по р. Кубань в районі м. Черкеська.

В процесі обговорення ярусного поділу палеогенових відкладів, члени Постійної Комісії прийшли до висновку, що палеогенова система і надалі повинна розділитися на три відділи: палеоцен, еоцен та олігоцен. Нижче подається нова ярусна схема палеогенових відкладів, яка буде представлена радянськими геологами на колоквиумі в м. Бордо.

Внаслідок недостатньої вивченості і значних розходжень в поглядах дослідників на стратиграфічне розчленування олігоценових відкладів в різних районах Союзу, Комісія поки що утримується від ярусного поділу і зіставлення цих наверстувань з одновіковими відкладами Західної Європи. Олігоцен поділяється на два підвідділи: нижній + середній і верхній.

Недिवлячись на те, що під час засідання стратиграфічні схеми для окремих районів спеціально не обговорювались, деякі питання стратиграфії окремих районів (в тому числі й України) все ж були зачеплені. Академік О. Л. Яншин відмітив, що нижня межа відкладів монського ярусу точно не встановлена, внаслідок того, що взаємовідношення монсу і дату ще не ясні, а фауна моллюсків датського ярусу зовсім не вивчена. Значні розходження виявилися в поглядах стратиграфів на вік палеоценових відкладів Дніпровсько-Донецької западини. Так, відомі палеоценові відклади Хмелів Роменського району та с. Райгород Кам'янського району Черкаської області К. К. Шуцька за фауною форамініфер відносить до верхнього палеоцену, а М. М. Клошников вважає ці відклади різновіковими. Нарешті, всі наверстування сумської світи, охарактеризовані такою ж мікрофауною, як і палеоцен Швеції, В. П. Семенов (Воронезький держуніверситет) вважає верхньопалеоценними. На протязі датсько-монського часу, на погляд цього дослідника, на Воронезькому схилі утворювалась потужна кора вивітрювання, яка залягає на маастрихті.

У зв'язку з виділенням в складі верхньоеоценових відкладів двох ярусів: бодракського (в обсязі куберлінської, керестинської та кумської світи) та альмінського (в обсязі білоглинської світи) — виникли певні утруднення при встановленні відповідних аналогів у складі київської світи України. З цього приводу цікаві міркування висловила Ю. П. Никитіна (Новочеркаський політехнічний інститут). Фосфоритовий і мергельний горизонти київської світи, на її погляд, зіставляються з куберлінською і керестинською світами. «Наглинок», що вкриває мергель, відповідає кумській світі. Аналогом білоглинської світи на Україні є відклади інгулецького горизонту. Цікаво, що у відкладах інгулецького горизонту, які М. М. Ключников розглядає в складі харківської світи, Р. О. Ліпман (ВСЕГЕІ) виявила верхньоеоценові радіолярії. Останні є характерними для піщано-глинистих відкладів Воронежського схилу, України, а також відкладів білоглинської світи. Отже, нижня частина наверствувань харківської світи України, які з часів М. О. Соколова розглядалися в складі олігоцену, насправді є верхньоеоценовою.

Відділ	Підвідділ	Ярус	Найближчий західно-європейський аналог
Олігоцен	Верхній		
	Середній і нижній		
Еоцен	Верхній	Альмінський	
		Бодракський	
	Середній	Сімферопольський	Лютетський ярус
	Нижній	Бахчисарайський	Кюізський ярус
Палеоцен	Верхній	Качинський	Тенетський ярус
	Нижній	Інкерманський	Монський ярус

В роботі наради прийняли участь понад 70 спеціалістів з різних республік Союзу. Перший крок, зроблений в справі ярусного поділу палеогенових відкладів Європейської частини СРСР, дасть певні позитивні наслідки. Запропонований ярусний поділ, в першу чергу, буде застосовуватися в геологічному картуванні, оскільки користуватись численними стратиграфічними назвами до цього часу було дуже незручно. Крім того, яруси стануть своєрідним кодом на міжнародній мові.

Вибір стратотипу на території УРСР в районі м. Бахчисарая, який за своєю безперервністю і повнотою фауністичної характеристики є для палеогенових відкладів Європи найбільш повним, зобов'язує українських стратиграфів всебічно, глибоко вивчати палеогенові відклади нашої країни*.

До складу делегації, яка буде представляти СРСР в м. Бордо, Комісія рекомендувала О. С. Вялова (АН УРСР), В. В. Меннера (ВГГН АН СРСР), Г. І. Немкова (МГРІ), К. К. Шуцьку (ВНДГНІ), Р. Л. Меркліна (ПІН АН СРСР) та В. О. Крашенинникова (ГІН АН СРСР).

Інститут геологічних наук АН УРСР

Д. Є. Макаренко

* Детальна палеонтологічна характеристика нової ярусної стратиграфічної схеми палеогену наведена в журналі «Советская геология», № 4, 1963, стор. 145—154.

11.963

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ВІДДІЛ ХІМІЧНИХ
І ГЕОЛОГІЧНИХ НАУК

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
ГЕОЛОГІЇ І ОХОРОНИ
НАДР ПРИ РАДІ
МІНІСТРІВ УРСР

Проверено 1974г.

ГЕОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

Том XXIII, вип. 3

37173

Библиотека Отделения
Геологическо-географических наук

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1963